
УДК 371.3:82-13+82-14:821.161.2

Інтерпретація змісту балад Т. Шевченка "Причинна" і "Тополя"

Оксана Глеб,

викладач української мови і літератури
Івано-Франківського коледжу
Львівського національного аграрного
університету, пошуковець
Івано-Франківськ

У статті "Інтерпретація змісту балад Т. Шевченка "Причинна" і "Тополя" науковець розглядає загальновідомі балади під новим кутом зору.

Ключові слова: балада, інтерпретація, художня цінність, сфера почуттів та емоцій.

Творча спадщина Т. Шевченка вже давно стала об'єктом досліджень багатьох вчених-літературознавців. Існує чимало різних тлумачень певних творів цього поета. І це не дивно, адже кожен українець, знайомлячись із геніальним надбанням Кобзаря, знаходить у безсмертних текстах свою мудрість. Водночас сучасне покоління школярів живе в епоху надміру інформації, яку молодій людині важко систематизувати. Потреба засвоєння великої кількості необхідних знань під час вивчення будь-якого предмета призводить до того, що така інформація схоплюється поверхнево, адже переважно її зміст подається у вигляді фактів для запам'ятовування чи тестів для перевірки основного, що в сукупності навряд чи може сприяти розвитку духовності школяра. Уроки літератури не стають винятком з цього правила. Тому, наповнюючи заняття великою кількістю фактів для розвитку інтелекту школяра, не варто оминати увагою й те, що учень — це Боже творіння з високорозвиненою сферою почуттів та емоцій, і чи не найважливіше завдання шкільного курсу літератури — розвивати духовність, багатство внутрішнього світу кожної юної особистості. Кожне словесне втілення тільки називає почуття, а чуттєве — ще й виражає. Саме вираження й дає авторові можливість оприлюднити, а читачеві-реципієнтові — вловити ті глибокі процеси психіки, які неможливо зафіксувати за умови простої констатації (називання) факту. Вивчаючи ранні балади Т. Шевченка, вчитель повинен запропонувати учням такий тип аналізу твору, який забезпечував би формування читача, що вміє розуміти й відчувати письменника та його героїв, а ознайомлення з літературним твором стало би реальною можливістю вияву власної творчості і вдосконалення духовного світу молодої людини.

У наш час нелегко пояснити пересічному учневі, в умовах якої депресивної для творчої особистості епохи

жив Тарас Шевченко і що криється у змісті й підтексті його геніальних творів. Тим часом тло історичного періоду, як і життєпис митця, завжди накладається на світогляд, стиль, тематику, власне, на весь можливий розвій таланту обдарованої особистості. Тож розпочинаємо інтерпретацію змісту Шевченкових творів, пов'язавши їх із життєвим шляхом поета. Це стане основним кроком до подолання байдужості школяра у навчанні. Як відомо, перші балади "Причинна" і "Тополя" поет написав ще в зовсім молодому віці. У цей час він захоплювався романтичною поезією: "Вона відволікала його від важких життєвих реалій, допомагала забутись у мріях. Романтики змальовували світ таким, яким його хотіли бачити, вони відмежовувались від грубої життєвої правди... Письменники-романтики виявляли значний інтерес до минулого свого народу, захоплювались фольклором і намагались використати його скарби [9, с. 17]". Українські поети-романтики Л. Боровиковський, А. Метлинський, П. Гулак-Артемівський любили використовувати у своїй творчості жанр балади, адже саме він був найбільш пристосований для вираження їхнього світогляду. До цього ж ліро-епічного жанру звертається у ранній творчості й Т. Шевченко.

Що ж таке балада як літературний жанр? Слово "балада" походить з латинської мови і означає "танцюю": *Балада* — "це невеликий ліро-епічний твір казково-фантастичного, легендарно-історичного або героїчного змісту з драматично напруженим сюжетом [12, с. 43]". Жанр балади властивий не тільки для романо-германського, а й для східнослов'янського фольклору. У творчості українських романтиків основним джерелом балади було народне повір'я і народна балада, зведені до рівня естетичної цінності. Ознаками балади є невеликий обсяг, широка узагальненість, відсутність

деталізації, наявність кількох дійових осіб, напружена драматична сюжетність, тяжіння до фантастичного: "Українська народна балада не знає беззастережного панування фантастики, в ній рідко діють фантастичні істоти, темні сили... Почуття героїв балади гіперболізовані, для балади обираються особливо драматичні ситуації, тон балади здебільшого тривожний, похмурий..., але в цьому баладному забарвленні відчутні реальні життєві ситуації, почуття, стосунки [10, с. 275]".

Перша з усіх відомих нині балада Шевченка "**Причинна**" була написана в 1837 році. У цей час автору було лише 23 роки. Здавалось би, час розквіту людини, навчання, кохання! Але ж наш поет тоді був ще кріпаком у пана Енгельгардта... Мабуть, молодий Т. Шевченко, учень російського художника Василя Ширяєва, а згодом — вільний слухач Петербурзької Академії мистецтв не тільки читав твори поетів-романтиків, а й сам робив перші кроки у власній поетичній творчості. Очевидно, прочитавши баладу Левка Боровиковського "Молодиця", Тарас Григорович спробував творчо позмагатися зі своїм попередником. Обидві поеми мають багато спільного, зокрема, у зачині. Наприклад, у Л. Боровиковського читаємо: "Ватагами ходили хмари; / Між ними молодик блукав; / Вітри в очеретах бурхали, / І Псьол стогнав і клекотав. // Шуміли верби... рвалось листя: / Гули вітри попід мостом... / На пні сиділа молодиця, / Підперши щоку кулаком [5, с. 74]". Як зрозуміло з наведеного уривка, у Л. Боровиковського нема ні панорамної широти, ні грізної величі природної стихії, яка домінує над усім в епілозі до поеми "Причинна" Т. Шевченка. Героїня твору Л. Боровиковського — млява, інертна, виписана статично одружена молода жінка. Хоч вона сидить у глибокій зажурі, проте жодним кінетичним рухом не видає спектру своїх страждань. Вчинок ліричного об'єкта в поемі "Молодиця" зрозумілий, але не зовсім логічно впливає з прологу: стоїчний спокій і раптове рішення погубити власну душу слабо ув'язуються в одну колізію, а передсмертний зойк "Прощай!.. ти мій..." — і вниз шубовсь! [5, с. 75]" — вимагає якогось упущеного автором епізоду (наприклад, привида коханого). Змістовні упущення автор поеми "Молодиця" компенсує ліричним началом твору й обрамленням, яке завершує підтекстову думку про те, що нічого в світі не змінилося від передчасної смерті ще однієї нещасної людини. У Т. Шевченка акценти логічні й дії дівчини вмотивовані навіть у тому випадку, якщо такою мотивацією є навіть її неприємний стан, ворожбитське наслання, причинність. Як відомо, в народі причинною називали божевільну людину. Але в Шевченковому творі героїня постає перед нами не як невиліковно хвора, а як людина у стані тимчасового розладу психічної норми, що викликано насланням чарів, тобто та, якій "спричинено" душевну хворобу. Балада Т. Шевченка розпочинається описом бурі на Дніпрі. "Пейзажна картина настільки сильна, що розгул стихії набирає значення бунту в природі, душі поневоленої нації. Ось чому, підсвідомо вловлюючи такий мотив, українці так люблять цей уривок і часто співають його [13, с. 249]". Перший рядок "Причинної" є найбільш знаний в народі як початок пісні "Ре-ве та стогне Дніпр широкий". Закономірно, що буря на Дніпрі-Славутичі й негода на річці середньої величини Псьол — незіставні речі. Згадаймо фразу М. Гоголя про те, що не кожен птах долетить до середини Дніпра. Й хоча в цьому реченні маємо яскраво виражену гіперболу, подібне аж ніяк не надається для атестації ріки Псьол.

Історія створення пісні на слова прологу-пейзажу до поеми "Причинна" така. Відомий факт із життя вчителя словесності Белградської чоловічої гімназії Данила Крижанівського, який був палким шанувальником і добрим знайомим Марка Кропивницького. Відвідуючи вистави за

участю цього актора, Д. Крижанівський щоразу був сповнений якимось незвичайним піднесенням, і за це він вирішив віддячити корифею, написавши пісню. А слова до музики знайшлися одразу — "Ре-ве та стогне Дніпр широкий..." Т. Шевченка. Коли М. Кропивницький заспівав цю пісню у п'єсі "Дай серцю волю, заведе в неволю", в залі відбувся емоційний вибух: глядачі вистави підхопили пісню, а поліцейський, що був присутній, вирішив, що розпочався бунт, і виставу було перервано. Проте геніальна пісня пішла в народ. Чому ж саме перші рядки балади "Причинна" стали народною піснею? Очевидно, найкращим поясненням буде наявність у творі центрального образу Дніпра, архетипної для українців ріки, який став для народу символом власного духу. Григорій Ключек підкреслює: "Немає сумніву, що образ Дніпра, поданий у початковому фрагменті балади, "ліг на душу" народові, назавжди в його образну свідомість. Але таке могло статись тільки за умови високої художньої досконалості тексту, з якого постав цей образ [9, с. 29]". Отже, у першому рядку твору закладений елемент, що є виразником внутрішньої української свідомості. Словосполучення "Дніпр широкий", який "ре-ве" та "стогне", вибудовує в уяві читача штормову й повноводну, як море, ріку, повноводну артерію України. У цьому рядку закладена надзвичайна художня енергетика. Читаючи наступні рядки, можна побачити чудові картини місячної ночі, у яких відбилась майстерність Шевченка-художника. Закономірно, що підвищений стан тривожності, очікування невідвратної біди навіює читачеві саме початок балади "Причинна". На фоні таємничої природи з'являється дівчина: "Схвилюваність автора набуває особливого піднесення, коли він розповідає про трагізм дівчини-сироти, якій не судилось зазнати звичайного людського щастя — мати свою сім'ю [9, с. 48]". Буря душевна, що позбавила дівчину розуму, зіставляється з бурею над нічним Дніпром. Серце поета сповнене великим болем, який призвів його до зміни ритму розповіді у монолозі "Така її доля...". Уривок має обрамлення, бо закінчується продубльованими рядками. Цей уривок може існувати й самостійно, і в контексті балади, більше того, ліричний відступ написаний у формі думки, жанр якої Шевченко часто апробував у ранній період своєї творчості.

Далі автор підводить читача до зовсім іншої картини. Змінюється спокоем розбурхана природа, буря вщухає, все завмирає, наче в передчутті якогось нещастя. Природа Т. Шевченком подана живою істотою, котра ніби живе одним життям з людиною. У такий момент з'являються русалки. Ознайомлюючи учнів із тлумаченням значення слова "русалки", вчитель дає їм можливість зрозуміліше сприйняти образи цих істот з народної міфології у Шевченковому творі. З одного боку, русалки — це витвір уяви, тобто елемент казковості, фантастичності, а з іншого — вони є реальними істотами, бо це загублені душі. Отже, джерелом фантастичного в творі є реальний світ. У Шевченка, як акцентує Микита Боженко, "це діти покриток, жертви панської розпусти [3, с. 13]", а також "дівчата або молоді жінки, котрі під час купання втопилися. Утоплениці-русалки на віки вічні відійшли від буденного земного життя й переселилися в таємничу сферу, на дно глибоких рік і озер, у казкові палати, що чудом збудовані з прозорого кришталю... Русалки не мають на собі одягу, вони голі, у них біле знекровлене тіло, довге хвилясте волосся, зелене, як трава, стан високий і гнучкий, а очі палкі й сині, як морська глибочинь... Вийшовши з води, русалки сідають на березі, розчісують своє довге волосся або беруться за руки і водять дивовижні, з таємничим шепотом, хоро-води... Русалчині пісні небезпечні: хто їх почує, той, як зачарований, підійде близько до русалок, а русалки тоді заманять його до себе, візьмуть у своє коло, будуть

бавитися з ним, а потім залоскочуть і затягнуть у річку, на дно [6, с. 159, с. 160, с. 162]". Русалки у поемі "Причинна" зображені живими створіннями, які гойдаються на вітах дерев і співають пісню: "Ух! Ух! / Солом'яний дух, дух. / Мене мати породила, / нехрещену утопила [16, с. 17]". Цікаво, що цю народну русальну пісню М. Максимович записав ще задовго до створення Шевченкової балади. Таку пісню, за народним повір'ям, співають народжені колись на землі русалки, коли виходять з води на всю Зелену неділю. Зелений, або Русальний тиждень припадає на кінець травня — початок червня. Отже, без особливих труднощів можна визначити час "подій" у Шевченковій баладі — кінець травня — початок червня, власне, тиждень після християнського свята Трійці. Відчуття страху за долю бідолашної дівчини в читачів підсилюється, коли читаємо рядки, де юрба навіжених русалок мчить до дуба, очікуючи на свою здобич — причинну дівчину, що наче вві сні вилізла на верхочок дерева, виглядаючи коханого. "Зображуючи загибель дівчини в дусі народної фантастики, поет висловлює глибоке співчуття до героїні. Цей епізод становить кульмінацію твору [3, с. 13]". Ознаками романтичної балади є відтворення автором образу причинної, а також її краси, якою "довго, довго дивувались [16, с. 18]" русалки, бо і у фольклорних, і в літературних баладах героїні змальовуються насамперед писаними красунями. Та ось прокричали треті півні, русалки, як представники нечистої сили, "шелеснули в воду". Після грозової ночі настає погожий літній ранок. На тлі світанкової краси Т. Шевченко змальовує, як після довгої розлуки додому повертається козак. Думки цього романтичного персонажа овіяні мріями про зустріч із коханою. Та в серці юнака, "як гадина", з'являються лихі перечуття, та й "коник вороненький насилу ступає [16, с. 19]". Побачивши дівчину мертвою, козак у розпачі покінчив життя самогубством. Такий фінал був типовим для романтичних творів, у яких прекрасна особистість гине під час жорстокої несправедливості реального світу.

Як однозначно вказує текст, трагедії молоді пари співчуває все село. Загиблих навіть хоронять разом, що насправді в подібному випадку нізащо не дозволила б церква, адже вони навіть не були подружжям. Спільна могила — підтекстова алюзія на потойбічне єднання козака і вірної йому дівчини. Лариса Бондар пише: "Герой і героїня — ніби дві Платонові половинки, приречені шукати одна одну. У баладі вони себе знайшли, але змушені були розлучитися, відтак загинути, щоб з'єднатися навіки за гранню буття... [4, с. 4]". Автор наче випускає з уваги, що дівчина вдалася до чарів, а хлопець закінчив життя самогубством, а це і в першому, і в другому випадку — важкий гріх. Ворожбитів, тих, хто вдавався до них за допомогою, і тим більше самогубців ховали поза цвинтарем, земля якого вважалася особливою. Цвинтар відігравав роль теменоса — сакрального місця. У поемі Т. Шевченка "Причинна" дівчину і козака поховали край дороги, але автор ніби мимохіть акцентує, що над їхніми гробами ростуть лише явір та калина, тобто хрестів нема. А ще співають соловейко і зозуля — птахи, що возвеличують еротичну любов. Водночас у творі зображено кілька світів: світ героїв, Бога, русалок, природи, людей і автора. Зі світом героїв співвідносяться всі інші світи: "Бог виносить прилюд смерті героям, русалки його виконують, природа велично байдужа, люди пасивно співчують і лише автор (поет) бунтує, однак нічого вдіяти не може [4, с. 13]".

У баладі нема жодної конкретизації: історичного проміжку часу, назви населеного пункту. Читачам невідомі навіть імена героїв. Все як у народній пісні. Вона — дівчина-причинна, він — просто козак. Також нічого не знаємо про походження дійових осіб: бідні вони чи багаті, рівні чи нерівні соціально. Немає опису індивіду-

альної зовнішності, що робить образи збірними. Єдиним більш-менш реальним персонажем є образ ворожки, яка бажає полегшити життя дівчини. Вона співчуває бідолашній, отже, цілком можливо, й сама пережила нещасливе кохання. Водночас ворожка не передбачає (хоч у іпостасі віщунки мала би про це здогадуватися!) того, що, роблячи дівчину причинною, мимоволі стане винною у смерті двох молодих людей. Але читачів передусім вражає незвичайна сила кохання, приреченого з самого початку на смерть. Всі ці ознаки доводять, що, твір є дійсно романтичною баладою. Крім того, у Шевченковому творі знайдемо ряд символічних елементів. Наприклад, коли поет веде мову про народнопісенних "голуба" і "голубку", то вже сама згадка має "імпульсивно настроювати читача на тему смерті й перевтілення душі, зокрема, праведної душі [7, с. 3]". Також зовсім не випадково в уривку "Така її доля..." звучить мотив самотності, терзання, загибелі. Ці символи набирають ще більшого змісту, підсилюючись образом коня, котрий спотикається, що символізує момент розлуки і зв'язок з обрядом поховання.

Образ дівчини символізує красу і цноту. Він є еталоном ідеалу українки. Фраза "не розплете довгу косу, хустку не зав'яже [16, с. 16]" — у творі означає натяк на весільний обряд, що символізує перехід дівчини у стан молодичі. Явір і калина із соловейком є архетипними образами-символами, як і образ повноводного Дніпра. Так, у народі явір висаджували на могилах, бо це символ журби; калина у творі символізує загибель краси, вроди, що автоматично накладається на смерть дівчини. Ворожка і русалки уособлюють народні вірування й забобони, що є від нечистого, а спів третіх півнів визначає часові межі доби, коли перестають діяти злі сили. Крик півня розганяє нечисть до наступної ночі. Отже, як підкреслює Тетяна Бовсунівська, "у цьому творі чистота й ворожба сходяться на двобій за законами романтичного художнього контрасту, притаманного народній казці. Поет-романтик відкриває для себе світ, поділений на добро і зло, красу й потворність тощо, і в цьому спонтанному одкровенні — велика вражаюча сила містичного почуття [2, с. 2]".

Ще одну романтичну баладу першого періоду творчості — "Тополя" — Т. Шевченко створив у 1839 році, перебуваючи в Петербурзі. Як відомо, поштовою до написання сюжету цього твору послужила народна пісня "Мала мати сина, восени женила", яку часто співали в хаті Тараса, зокрема, її особливо любила дзвінкоголоса сестра Катерина, нянька малого Тарасика. Темою балади є туга дівчини за своїм коханим, котра доводить її до фізичної загибелі від чарів шляхом перетворення в тополю. І. Франко зазначив, що така переміна "є се мотив греко-римський. В міфології греків і римлян, а також в поемах тих народів стрічаємо багато оповідань про переміни людей в дерева [15, с. 85]". Можливо, Тарас Шевченко написав цей твір й під впливом прочитаних балад російського поета В. Жуковського "Людмила", польського класика А. Міцкевича "Втеча" або Л. Боровиковського "Маруся". Так, скажімо, Л. Боровиковський описує ворожбу дівчат про женихів і тугу Марусі за милим, котрий десь пропав. Дівчата, потішаючи її, ворожать. Віск показує їй "склеп дощатий [5, с. 23]". Вві сні Маруся бачить, як входить милий і кличе її до шлюбу, довго везе її кудись, але в хаті, яку відчиняє дівчина, милий виявляється покійником на столі при засвічених похоронних свічках. Пробудження від сну Марусі вражає читачів щасливою розв'язкою: "Що ж, Марусенько, твій сон? / Суджений з тобою! / Із далеких він сторін / З серцем і любов'ю / До дівчини прилетів, / Піп вас обвінчає; / Вибирайте старостів, / Хай музика грає. / Русу косу розплітай, / Хусточки заготовляй, / Під вінець ідіте! /

Заготовте рушники, / Заспівають вам дяки / В церкві "Многа літа" [5, с. 27]". Суттєво відрізняється балада Т. Шевченка "Тополя" і від балад його попередників — визнаних класиків російської і польської літератур. Вона є більш реалістичною в порівнянні навіть із власне Шевченковою баладою "Причинна".

Поема Кобзаря розпочинається ліричним описом самотньої тополі, яку зображено у співчутливому, навіть у сентиментальному тоні. І. Франко наголошував: "На збудження сього щиролюдського співчуття, а не на ви-кликання страху і моторошності поклав на головну вагу в своїй баладі і... дав нам твір о м'якім, злегка сентиментальним колориті, кілька пишних, хоч лишень злегка нашкіцтованих образів з життя і природи рідної України з її степом, вербами та солов'ями [15, с. 87]". Гінка тополя росте на могилі посеред безкінечного степу, де тільки "вітер виє, гуляє по полю [16, с. 55]". Цей опис є своєрідним обрамленням твору, бо в кінці теж повторюються перші чотири рядки, як "самота і велич степу... [15, с. 87]". Одинокі тополя посеред безмежного степу в баладі Т. Шевченка — це одинокі жіночі долі. Її гніт вітер додолу, та зламати не може. Так і дівчина знає, що її серце не навчиться більше любити, бо належить воно козаченьку, що загинув у чужих степах. Перетворилася вона на тополя, щоб не виходити заміж за нелюба.

На відміну від "Причинної", в баладі "Тополя" оповідь ведеться від імені дівчини, хоч у творі часто використовується не тільки пряма, а й невласне пряма мова. Туга за милим, тяжке безвихідне становище приводить дівчину до ворожки. Саме цій людині вона відкриває свою душу. Народні вірування про магічну силу зілля поет показує дещо зм'якшено, а сама ворожка у цій баладі — "стара бабуся, яка ще не забула і свого, певно невідрадного дівування, вона співчуває людському горю [4, с. 21]". Перетворення дівчини на тополя можливе за народним повір'ям про переселення душі в рослину, але стати людиною знову такій особі вже неможливо. Уже сама назва твору вказує нам на те, що тополя є незвичайним образом-символом українського народу. Тополя — "символ дерева, символ добра і правди [8, с. 128]". У Шевченка це дерево також символізує дівочу красу, вірність коханню. Образ незайманої криниці, з якої повинна вмитись дівчина до третіх півнів, символізує в творі чистоту, безгрішність. Метаморфози у баладах часто поєднуються з мотивом чарування. Перевтілення людини у природний об'єкт відбувається після краху життєвого, сприймається як фізична смерть, перехід в інобуття, який покладе кінець земним стражданням. Цікаво, що в ранній творчості Шевченка дуже поширеним є образ могили, на якій здебільшого і відбувається дійство. Очевидно, цей образ символізує втрачені дівочі мрії, марні сподівання на щасливе подружнє життя. "Причинна" і "Тополя" Т. Шевченка — балади про трагічні жіночі долі.

Отже, аналізуючи ранні балади Шевченка, слід відзначити ряд ознак, притаманних романтичним творам. Реально-життєві елементи тісно переплетені з фантастикою й фольклором. У творах часто спостерігаємо романтичну невизначеність, а образи, як підкреслював Борис Степанишин, переважно є символічними: "Шевченко — послідовний романтик. У нього

ніколи й ніде не простежується настанова дати об'єктивну картину світу, він завжди висловлює своє особисте ставлення до нього, і це ставлення домінує безумовно і скрізь [14, с. 149]". Для балад Шевченка раннього періоду творчості характерна фантастична таємничість, народність, правдивість, а спільним для всіх балад є вивірена часом народна мораль: вірність у дружбі й коханні, осуд зради, чесність у вчинках. Інтерпретуючи зміст балад великого поета, вчитель повинен у багатомірному змісті літературного твору віднайти такий аспект, що став би для його учнів новим. Тоді заняття стане живим, емоційно насиченим, цікавим. Викладання української літератури в школі повинно бути спрямованим на те, щоб рятувати молодь від духовної деградації, навчати емоційного сприйняття, вміння співпереживати чи адекватно реагувати на оточення в дусі людської моралі. Твори Тараса Шевченка є саме тим чудовим зразком, на якому не одне покоління українців засвоює народну мораль і правичну людську мудрість — істини, до яких у своєму розвитку йтиме будь-яке здорове суспільство.

Література

1. Андрусенко В. До проблеми викладання літератури в сучасній школі / Валентина Андрусенко // Дивослово. — 1999. — № 12. — С. 24—28.
2. Бовсунівська Т. Художня концепція жінки у творчості Тараса Шевченка / Тетяна Бовсунівська // Дивослово. — 1999. — № 11. — С. 2—6.
3. Боженко М. Балади Т. Г. Шевченка і вивчення їх у школі / Микита Боженко. — К.: Радянська школа, 1966. — 62 с.
4. Бондар Л. Універсум "Причинної" / Лариса Бондар // Слово і час. — 2005. — № 3. — С. 3—13.
5. Боровиковський Л. Твори / Левко Боровиковський. — К.: Молодь, 1971. — 191 с.
6. Воропай О. Звичаї нашого народу: У 2-х т. / Олекса Воропай — К., 1991. — Т. 2. — 447 с.
7. Задорожна Л. Символіка "Причинної" Тараса Шевченка / Людмила Задорожна // Українська мова та література. — 1997. — ч. 19.
8. Керлот Х. Словарь символов / Хуан Едуардо Керлот. — М.: REEL-book, 1994.
9. Клочек Г. Д. Поезія Т. Шевченка: сучасна інтерпретація. Навчально-методичний посібник / Григорій Клочек. — К.: Освіта, 1998. — 237 с.
10. Коцюбинська М. Х. Специфіка балади українських романтиків / Михайлина Коцюбинська // Матеріали до вивчення історії української літератури. В 5 томах. — К.: Радян. школа, 1961. — Т. 2. — С. 274—280.
11. Кравченко В. Образна символіка у баладах Тараса Шевченка / Валентина Кравченко // Дивослово. — 2001. — № 7. — С. 5—7.
12. Лесин В. М., Пулинець О. С. Словник літературознавчих термінів / Василь Лесин, Олександр Пулинець. — К.: Радян. шк., 1971. — 485 с.
13. Слоньовська О. В. Конспекти уроків з української літератури. Нове прочитання творів. 9 клас / Ольга Слоньовська. — Кам'янець-Подільський: Абетка, 2002. — 512 с.
14. Степанишин Б. Вивчення творчості Т. Г. Шевченка в школі / Борис Степанишин. — К.: Радян. школа, 1969. — 215 с.
15. Франко І. "Тополя" Т. Шевченка / Іван Франко // Франко І. Повне зібрання творів: У 50 т. — К., 1980. — Т. 28. — С. 85—86.
16. Шевченко Т. Г. Кобзар / Тарас Шевченко. — К.: Дніпро, 1985. — 640 с.

Оксана Глеб. Інтерпретація змісту балад Т. Шевченка "Причинна" і "Тополя"

В статтю "Інтерпретація змісту балад Т. Шевченка "Причинна" і "Тополя" дослідник розглядає відомі балади з нової точки зору.

Ключові слова: балада, інтерпретація, художественна цінність, сфера почуттів і емоцій.

Oksana Hleb "The interpretation of the contents of the ballads "Mad Woman" and "Poplar" by Taras Shevchenko

The article "The interpretation of the contents of the ballads "Mad Woman" and "Poplar" by Taras Shevchenko" deals with the well-known Shevchenko's ballads on the new point of view.

Key words: a ballad, an interpretation, a literary value, the sphere of feelings and emotions.